

Plaatsingslijst van de Nederlandse Christelijke Reis Vereniging

Jaren van het archief: 1869-2018

samenstelling: dr. Peter Bak

aangevuld door drs. K. Dagmare Houniet

Collectie HDC | Protestants Erfgoed
Bibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 971
April 2026

Inleiding

Over de vereniging

De NCRV werd op 23 oktober 1922 opgericht in Den Haag. De eerste reis vond op tweede Paasdag 1923 plaats en voerde een bescheiden gezelschap van Den Haag naar de Rotterdamse havens. Tijdens de Pinksterdagen werd een reis naar België ondernomen, waarna tijdens de zomer van 1923 reizen naar Parijs, Berlijn en Luzern werden georganiseerd.

De ware NCRV'er reisde niet alleen voor de lol. Het reizen was ook – vooral – een leerschool. Eerste les was het aanschouwen van al het schoons dat God de wereld had geschonken en het aankweken van ontzag daarvoor. De reiziger moest leren zien, leren bewonderen, leren aanbidden. Maar hij of zij moest zich ook leren gedragen. Van huis, in den vreemde, kon de verleiding groot zijn de morele teugels te laten vieren: offeren aan wijntje en Trijntje en meer van dergelijk onchristelijk vertier. Reizen was volksopvoeding. Het was ook een les in verdraagzaamheid, harmonie. Reizen bracht mensen bij elkaar, tót elkaar. De NCRV werd opgericht vier jaar na afloop van een afschuwelijke loopgravenoorlog. Het reizen doorbrak landsgrenzen, bracht volkeren bij elkaar en kon aldus bijdragen aan het bewaren van de vrede.

In de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw was Zwitserland voor veel NCRV'ers de favoriete bestemming. In 1924, nog geen twee jaar na de oprichting van de vereniging, vond een reis van 350 leden naar het Zwitserse Lugano plaats. Een jaar later gingen vierhonderd leden met een speciale trein naar Montreux. De Reis der Reizen ging echter naar het Heilige Land: Palestina. Voor de reisvereniging met de bijbel was het land van de bijbel de ultieme bestemming. In 1930 werd de eerste Palestinareis ondernomen, in 1936 voorlopig de laatste. Onlusten ter plaatse waren hier debet aan, al weerhield ook de hoge prijs van de reis menig NCRV'er van een bezoek aan het Heilige Land. De reisgroepen waren klein: nooit meer dan dertig, veertig deelnemers.

De diepe economische crisis van de jaren dertig raakte ook de NCRV. Het aantal leden daalde van van vijftienduizend in 1931 naar twaalfduizend in 1936. Vier jaar later was het oorlog en viel het reizen naar het buitenland stil. De NCRV probeerde zich staande te houden met cultuur-historische getinte uitstapjes in eigen land. In het voorjaar van 1941 ging de Duitse bezetter, in het kader van de 'gelijkschakelingspolitiek', aansturen op fusie met de neutrale, veel grotere Nederlandse Reisvereniging. Het hoofdbestuur trad af, met uitzondering van eerste secretaris Harmen Anskes Dijkstra die de vereniging onder Duitse curatele voortzette maar in 1942 aan de kant werd geschoven.

Na de bevrijding brak een moeilijke tijd voor de NCRV aan. Het onderkomen in Den Haag was leeggeroofd, het archief verdwenen. Nederland was verarmd en deels vernield, terwijl het reizen juist geld en goede verbindingen vereiste. Voor reizen naar het buitenland ontbraken valuta. Pas halverwege de jaren vijftig, toen de wederopbouw achter de rug was en de welvaart toenam, kreeg de vereniging de wind weer in de zeilen. Er brak een periode van gestage ledengroei aan: van vijftienduizend in 1955 naar veertigduizend in 1970. De Alpenlanden en West-Duitsland waren de toppers onder de reisbestemmingen. Dankzij het opkomende vliegverkeer kregen ook de reizen naar Israël een massaal, toeristisch karakter.

Ontzuiling en ontkerkelijking droegen de neergang van de NCRV in zich. In de jaren zeventig verloor de vereniging een kwart van haar leden. Tijdens de economische crisis van de jaren tachtig moest zelfs de stormbal worden gehesen. De NCRV was in de rode cijfers beland. Haar achterban vergrijsde. Geheel verzorgde groepsreizen voor vijftigplussers waren de *core-business*. Maar de vijftigers werden zestig, zeventig – en moesten dan afhaken. Nieuwe vijftigers stroomden slechts in beperkte mate toe.

Rond de millenniumwisseling telde de vereniging nog slechts zeventienduizend leden. Het succes van de Kampeerafdeling zorgde enige tijd voor nieuw elan. Ook kon de vereniging zich, in een door massatoerisme overwoekerde reiswereld, onderscheiden met maatwerk: de maat van de menselijke benadering. Maar de neergang was niet te stuiten. In 2015 waren er nog amper tweeduizend leden. De corona-pandemie, die begin 2020 uitbrak, raakte de vereniging midscheeps. Toch kon twee jaar later, in Lelystad, het honderdjarig bestaan worden gevierd.

Over het archief

Het NCRV-archief is allerm minst volledig bewaard gebleven. Wat betreft de periode vóór 1970 zijn nauwelijks stukken voorhanden. Wat de jaren 1922 tot 1942 aangaat is de reden hiervan duidelijk. Na de liquidatie van de NCRV in 1942 hebben de Duitsers het Centraal Bureau van de vereniging aan de Haagse Weteringkade leeggehaald. Het archief is nooit teruggevonden. Niet duidelijk is waarom er van de eerste 25 naoorlogse jaren evenmin veel archiefmateriaal bewaard is gebleven.

Het archief is jarenlang bewaard in een box van verhuisbedrijf Passies in Hoofddorp. Dit archief, inbegrepen vrijwel alle jaargangen van het verenigingsorgaan, vormde de basis van het boek dat ondergetekende in oktober 2022, ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan, publiceerde. Na de verschijning van het boek heb ik het archief, in opdracht van de vereniging, opgeschoond en geordend. Verwijderd en vernietigd zijn alle financiële stukken en stukken betreffende ontslagen en sollicitaties, die immers een vertrouwelijk

karakter hebben. Ook alle kopij voor het verenigingsorgaan is uit het archief verwijderd. Wie kennis wil nemen van de betreffende artikelen kan immers in het orgaan zelf terecht, dat ook naar de VU is overgebracht. Het archief bevat voor het overgrote deel stukken die de vereniging aangaan: hoofdbestuur, verenigingsraad, commissies, afdelingen. Van het Centraal Bureau en – later – de directie is weinig bewaard gebleven. Doos 38 en 39 bevatten stukken van de direct aan de reisvereniging gelieerde Stichting 'De Naaste', die financiële steun verleende aan tehuizen en inrichtingen, zodat de inwoners, lichamelijk of geestelijk gehandicapt, ook eens op vakantie konden.

Onderstaande inhoudsopgave van het archief is uitdrukkelijk een magazijnlijst – en dus geen inventaris. Een gedegen inventaris van het NCRV-archief vergt maanden werk, waarvoor middelen noch tijd beschikbaar waren. De magazijnlijst brengt de onderzoeker – om in reistermen te blijven – in de buurt van de gewenste bestemming. Om precies bij de beoogde stukken te geraken is enige inventiviteit nodig.

Peter Bak, november 2022

In april 2026 werden aanvullende stukken overgedragen en aan het archief toegevoegd in doos 53 en als tweede los deel.

K. Dagmare Houniet, april 2026

Meer weten?

P. Bak, *Meer dan reizen. Nederlandse Christelijke Reisvereniging 1922-2022* (Utrecht 2022)

P. Theisens, *'Dit land laat ons niet los'. De Nederlandse Christelijke Reisvereniging en de reizen naar het Heilige Land (1930-1988)* (Amsterdam 2011)

K.B.T. Verhoeven, 'Organisatie met een missie. De Nederlandse Christelijke Reisvereniging en het missionarismodel van Mintzberg (1922-1972)', in: E.S.A. Bloemen e.a. (red.), *Jaarboek voor de geschiedenis van bedrijven en techniek* (Amsterdam 1993), 216-241.

Magazijnlijst

Stukken betreffende vergaderingen van het hoofdbestuur

Doos 1	1945-1947, 1991-1993
Doos 2	1993-1996
Doos 3	1996-1997
Doos 4	1997-1998
Doos 5	1998-2001
Doos 6	2001-2014

'Correspondentie' (ingekomen en uitgaand) van het hoofdbestuur

Doos 7	1972-1974
Doos 8	1974-1975
Doos 9	1975-1977
Doos 10	1977-1978
Doos 11	1978-1979
Doos 12	1979-1981
Doos 13	1981-1982+
Doos 14	1982-1983
Doos 15	1983-1985
Doos 16	1984-1985

'Ingekomen post' (ook stukken) van het hoofdbestuur

Doos 17	1991-1994
Doos 18	1994-1997
Doos 19	1997-2001
Doos 20	2001-2003
Doos 21	2004-2005
Doos 22	2005-2006
Doos 23	2006-2007
Doos 24	2007-2010
Doos 25	2011-2012

Lijsten van ingekomen en verzonden stukken, 1986-1991, 2003-2004

'Uitgaande post' (ook stukken) van het hoofdbestuur

Doos 26	1991-1999
Doos 27	1999-2003
Doos 28	2003-2006
Doos 29	2007-2012

Stukken betreffende de verenigingsraad

- Doos 30 1988-1996
Doos 31 1997-2009

Stukken (onder meer notulenboeken) betreffende afdelingen van de NCRV

- Doos 32 Den Haag, 1923-1953
 Amsterdam, 1963-2003
Doos 33 Haarlem, 1996-2004
 Utrecht/Midden-Nederland, 1924-2002, 2004
Doos 34 Utrecht/Midden-Nederland, 1979-1993
Doos 35 Utrecht/Midden-Nederland, 1993-2007
 Zeeland, 1950-1963, 1987-2000
Doos 36 Zeeland, 1948-2002
Doos 37 Zeeland 2010-2002
 Gooi 1931-1965
 Gooi 1966-1987

Stukken betreffende stichting 'De Naaste'

- Doos 38 1959-1984
Doos 39 1984-2005

Diverse stukken

- Doos 40 Stukken betreffende het pand Prinsestraat 29-31 Den Haag,
 het zogenaamde 'pand van Pelger', 1886, 1892, 1898, 1942, 1958
 Stukken betreffende de NCRV in oorlogstijd en de eerste jaren na de
 bevrijding, 1940-1947
 Stukken betreffende besturen en bestuurders van de NCRV,
 zonder datum
 Stukken betreffende het archief en de archivering, 2009, 2018 en
 zonder datum
 Stukken betreffende de Bergsportclub (BSC), 1979-1985

Doos 41 Stukken betreffende het Centraal Bureau/directie, 1980-1981
 Stukken betreffende de Commissie voor de Leiders, 1986-1998

Doos 42 Stukken betreffende de Commissie voor de Leiders, 1992-1994,
 1997-1998
 Jaarverslagen van de secretaris, 1974-1989, 1996-1997

- Doos 43 Losse stukken, 1978-2004
 Stukken betreffende promotie en identiteit, 1987-1994
- Doos 44 Stukken betreffende statutenwijzigingen, 1952-2012
 Stukken betreffende (re)organisatie(s), 1982-1985
 Rapportages betreffende toekomstperspectief NCRV, 1985, 1993, 2001
 Stukken betreffende de samenwerkingsverbanden met touroperators Kras en De Jong, 2000-2006
 Stukken betreffende het samenwerkingsverband met High Flight International, 2005-2008
- Doos 45 Stukken betreffende Image Travel BV, 1996-2000
- Doos 46 Stukken betreffende Image Travel BV, 1999-2000
 Diverse publicaties (brochures) van de NCRV
- Doos 47-53 Plakboeken (waarvan 2 losse delen) betreffende NCRV-reizen 1931-1937 (waaronder van C.C.L. van Zwet), 1964-1997
 Typoscript 'Reis No. 226 van de N.C.R.V. van 29 Juli t/m 5 Augustus 1932. Naar Wilderswil, het centrum van het Berner-Oberland, met bezoek aan den 2326 M. hoogen Niesen'. (Reis van C.C.L. van Zwet).
 Psalmen- en gezangenboekjes (van C.C.L. van Zwet), exemplaar van het Nieuwe Testament, 1869 en z.d.